

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

ДОКЛАД

за актуализация на Композитния индекс „Икономика на светло“ към месец октомври 2013 г.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.
Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Асоциация на индустриалния капитал в България
и при никакви обстоятелства не може да се приема,
че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз или Агенция по заетостта.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

1. Резюме

Този доклад съдържа направената към края на м. октомври 2013 г. актуализация на стойността на Композитния индекс „Икономика на светло“. В него са представени и коментирани новите стойности на различните показатели, формиращи Индекса и те са сравнени със стойностите от предходната актуализация, която е към м. април 2013 година.

Актуализацията на Композитния индекс е в резултат на промяна на входящите данни, от които той се изчислява. Всяка година до края на м. март НСИ публикува “предварителни” данни за икономиката на страната за предходната година. След това, до края на м. септември, се публикуват “окончателни” данни за предходната година. В следващите години могат да се публикуват и “ревизирани” данни за предходни години. В съответствие с този график на публикуване на официалните статистически показатели, актуализация на Индекса се извършва два пъти годишно – първо през м. април с предварителните данни и после през м. октомври с окончателните и ревизираните данни.

Съвсем естествено окончателните данни в редица случаи съвпадат с предварителните. Поради това при актуализацията на Индекса, която се прави през месец октомври, не всички показатели от статистическия компонент на Индекса се променят, а само тези, за които има нови данни. При настоящата актуализация на Индекса има нови данни, влизащи в методиката за изчисляване на показателите “ДДС” и “Външна търговия” (подпоказател „Външна търговия с ЕС“ и подпоказател „Външна търговия извън ЕС“). Косвено има и минимална промяна на показателя “Акцизи”. При настоящата актуализация няма промяна по отношение на социологическия компонент на Индекса, тъй като стойността на този

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалния капитал в България“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

компонент е в резултат на социологическо проучване, което се провежда веднъж в годината и то е отчетено при актуализацията през м. април 2013 г.

Новите данни, въз основа на които се актуализира стойността на Композитния индекс, водят до корекция в неговата стойност. При първото изчисляване на Индекса за 2012 г., с предварителни данни, той показва стойност от 67.32. При пресмятане с окончателни данни за 2012 г. стойността на Индекса е 67.41. Новата, коригирана стойност има нарастване спрямо стойността на Индекса за 2011 г., която според предходната актуализация е 66.71, а според настоящата актуализация е 66.37. Разликата в стойността на Индекса за 2011 г. при първата и втората актуализация се дължи на това, че заедно с “окончателните” данни за 2012 г. са публикувани и “ревизирани” данни за някои от показателите за 2011 година.

Новите актуализирани стойности на Индекса, изчислени с окончателни данни, не се различават съществено от изчислените към м. април 2013 г. стойности с предварителни данни. Разликите са минимални. Поради това всички изводи по същество, направени при първото изчисляване на Индекса за 2012 г. и отразени в “Доклада за актуализация на Индекса към месец април 2013 година”, остават в сила. Просто сега те следва да се приемат като още по-достоверни, защото се основават на “окончателни” и “ревизирани” данни, а не на “предварителни”.

Основните изводи от динамиката на показателя са следните - повишаването на Индекса означава, че той регистрира “изсветляване” на икономиката за 2012 г. спрямо 2011 г., както и спрямо 2010 г. Но в рамките на разглеждания период динамиката е много различна. През 2011 г. и двата компонента на Индекса – статистическият и социологическият

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

нарастват, а прирастът на целия индекс е 2.90 единици. От всичките 25 показателя на индекса нарастват 20, а само 5 намаляват. Докато през 2012 г. картината е различна. Сравнението с 2011 г. показва, че индексът нараства само с 1.04 единици (почти 3 пъти по-малък прираст). За отделните показатели се отчита, че нарастват 14 от общо 25 показателя, а 11 намаляват. Така, след много доброто нарастване на Индекса през 2011 г., за 2012 г. се наблюдава известно забавяне, загуба на инерция. С други думи, през целия период 2010 – 2012 г. се наблюдава изсветляване на икономиката. Но този процес не е равномерен – след първоначално съществено изсветляване следва забавяне и по-слабо изсветляване.

Причините за такава динамика на Индекса могат да се търсят в две посоки. От една страна, през 2011 г. и първата половина на 2012 г. има определено засилване на мерките на правителството в борбата за намаляване на неформалната икономика. Те безспорно са дали резултат. Има промени както в нормативна уредба, така и в практическото правоприлагане като свързването онлайн на търговски обекти с Националната агенция за приходите¹, като възстановяването на митническото дознание², както и други, които се коментират подробно по-долу в текста на доклада, отнасящ се към отделните показатели на Индекса.

От друга страна, вече повече от три години функционира Националният център за ограничаване и превенция на неформалната икономика. По проекта „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“ са проведени масирани национални и регионални медийни кампании, провеждат се обучения на работодатели, на работници и

¹ По оценки на Министерството на финансите тази мярка е разширила данъчната база за ДДС с 4.8 млрд. лева.

² Митническо дознание е съществувало в периода 2001-2006 г.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

служители, публикуват се аналитични и информационни материали, поддържа се гореща телефонна линия и се предоставят консултации, предлагат се пакети с нормативни промени. Всичко това също е дало своя резултат.

Но явно след набраната инерция резултатите остават недоразвити и има забавяне във втората половина на 2012 г. За това влияе продължаващата икономическа криза, както и нарастващото напрежение и по-голямата неопределеност, свързани с края на политическия цикъл.³

Независимо от постигнатите като цяло в периода резултати, размерът на неформалната икономика остава голям. Като относителен дял спрямо размера на брутния вътрешен продукт на страната той се оценява като най-голям измежду страните членки на ЕС и около два пъти по-голям от средния размер за ЕС като цяло. Причините за това са в редица фундаментални фактори, чието въздействие на настоящия етап от развитие на българската икономика продължава да е в сила.

Въз основа на данните от отделните показатели на Индекса като най-разпространени и най-проблемни прояви на неформалната икономика през 2012 г. се очертават неиздаването на касови бонове в сферата на услугите, обществените поръчки, фиктивните трудови договори, работата без договори и разплащанията в брой. Именно на тях следва да се обърне по-голямо внимание при бъдещите действия за ограничаване и превенция на неформалната икономика.

Структурата на доклада е следната: в Раздел 2 са представени и детайлно разисквани конкретните данни, които са променени за

³ Международни сравнения не са в обхвата на настоящия доклад. Но според данни на Европейската комисия, както и според изследвания на Европейската фондация за подобряване на условията на живот и труд, България е с най-голям дял на сивата икономика в Европейския съюз, който се оценява на около 32 % от БВП. Освен България, в “челната тройка” на страните с най-голяма сива икономика са още Румъния и Литва.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

настоящата актуализация, а в раздел 3 е анализирана динамиката на показателите от статистическия компонент на Индекса, както и самият компонент като цяло, на базата на извършената актуализация. Динамиката на показателите от социологическия компонент на Индекса е разгледана в Раздел 4. Тъй като няма актуализация на тези показатели, изложението изцяло следва анализа от Доклада за актуализация на Композитния индекс „Икономика на светло“ към април 2013 г. Раздел 5 обобщава резултатите за Индекса като цяло.

Извън новите изчисления на стойностите на Индекса, свързани с новопубликуваните данни, “актуализация” е извършена и на някои от имената на показатели, включени в Индекса. Това е направено с цел по-добро представяне и по-ясно разбиране на смисъла на показателите⁴.

2. Нови данни и актуализирани показатели

Актуализацията на Композитния индекс „Икономика на светло“ през октомври 2013 г. включва ревизия на три подпоказателя от статистическия компонент: „ДДС“, „Акцизи“ и „Външна търговия“. Като цяло нито една от тези промени не обръща тренда в движението на Индекса и профилът на неговата динамика се запазва.

Подпоказател „ДДС“ търпи промени поради четири причини.

Първо, в края на октомври на всяка година излизат данни за институционален сектор „Държавно управление“ за предходната година. Това е статистика за парични потоци, съставена на начислена база, каквато е практиката за всички агрегати от националните сметки, включително за БВП и неговите компоненти. Преди октомври месец се използват данни на касова основа за приходите от ДДС от Министерството на финансите,

⁴ При различни представяния на Индекса някои журналисти споделят, че не всички имена на показатели са удачни и това може да води до объркване и неправилна интерпретация.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

които биват коригирани с историческото съотношение между приходите на начислена и на касова основа. След октомври това коригирано число се замества с оценката от НСИ за приходите на начислена основа.

Второ, причина за промяна е и че НСИ дава в дадена година предварителна оценка за приходите от ДДС на начислена основа. Година по-късно обикновено се стига до ревизии. Така през октомври 2013 г. беше ревизирано числото за приходи от ДДС за 2011 г. Другото перо от държавната финансова статистика, което е нужно за изчисляването на подпоказател „ДДС“, е „Социални трансфери в натура, извършвани чрез пазарни производители“. Данни за 2012 г. има в края на октомври 2013 г. Преди това (при изчисленията за актуализация на Индекса през април) те се апроксимират със стойността от предходна година.

Необичаен тип промяна тази година има и по линия на групите индивидуално потребление по предназначение (COICOP групи). Преди юни 2013 г. са използвани данни само за периода 1995 – 2005 г., поради това, че само такива бяха налични в Евростат. През юни 2013 г. са публикувани данни за периода 2006 – 2011 г., а през октомври 2013 г. са ревизирани данните от 1995 до 2005 година. Става дума за разходите на домакинствата за стоки и услуги, които не се облагат с ДДС. Тенденцията те да нарастват плавно се запазва, но началното ниво на сумата им не е 2 % от общите разходи, а се покачва след ревизията на 3.4 %.

Трето, подпоказател „Външна търговия“ изисква да се проверяват данните за ревизии на 30 държави: България, останалите страни от ЕС, Турция, Македония, Украйна⁵. През втората половина на дадена година почти всички държави правят промени във външнотърговската си статистика за предходната година. Някои държави променят данните и за

⁵ Хърватия, като нов член на ЕС, ще бъде включена след 2012 г. в Индекса.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

по-стари години назад. Например Белгия и Франция са променили данните за внос-износ с България за 2009 г. Най-голямата от тези промени е в рамките на 15 %, което допълнително се претегля с дела, който държавата има във външната търговия на България, така че ревизии на данните от такъв порядък не оказват значително влияние на изменението на подпоказателя.

Четвърто, данните за елементите, съставлящи подпоказателя „Акцизи“, не са се променили спрямо юни 2013., но за 2009 г. е заложена стойност, която се образува като средноаритметично от стойностите за подпоказатели ДДС и Външна търговия. Тъй като последните се променят при настоящата ревизия, нивото на подпоказател „Акцизи“ се променя, спадайки несъществено. Но неговото изменение във времето за 2011 г. и 2012 г. се запазва, а именно това е от значение, когато става въпрос за индексни числа.

Резултатите от актуализацията на отделните показатели са показани в Таблица 1. в сравнение със стойностите на показателите при първоначалната оценка през април 2013 година. След това, в Таблица 2., са показани стойностите на Индекса и на отделните показатели за 2012 г. (след настоящата актуализация) в сравнение със стойностите за 2011 г.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
 Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
 Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
 с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
 съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
 по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

Таблица 1.

Сравнителна таблица между изчисленията за стойността на индекса през 2012 г., направени през април и октомври 2013 г.

Изчисления през април 2013	2012	Изчисления през октомври 2013	2012
Стойност на индекса	67,32	Стойност на индекса	67,41
Статистически компонент	34,22	Статистически компонент	34,32
Пари/Широки пари	10,70	Пари/Широки пари	10,70
ДДС	11,62	ДДС	11,81
Неформално заети	3,30	Неформално заети	3,30
Акцизи	4,08	Акцизи	4,03
Тютюневи изделия	1,80	Тютюневи изделия	1,77
Алкохол	2,28	Алкохол	2,27
Външна търговия	4,52	Външна търговия	4,48
ЕС	2,93	ЕС	2,94
извън ЕС	1,59	извън ЕС	1,54
Социологически компонент	33,09	Социологически компонент	33,09
<i>Търговски дружества</i>	<i>19,58</i>	<i>Търговски дружества</i>	<i>19,58</i>
Пазар на труд	2,05	Пазар на труд	2,05
Работа с договори	1,1	Работа с договори	1,1
Работа с договори на пълно възнаграждение	0,95	Работа с договори на пълно възнаграждение	0,95
Пълно отчитане на реализираната продукцията	2,11	Пълно отчитане на реализираната продукцията	2,11
Легален внос и износ	2,20	Легален внос и износ	2,20
Коректно деклариране на мита и данъци	2,31	Коректно деклариране на мита и данъци	2,31
Коректно възстановяване на ДДС	2,36	Коректно възстановяване на ДДС	2,36
Коректно провеждане на обществени поръчки	1,97	Коректно провеждане на обществени поръчки	1,97
Разплащане с банкови преводи	2,66	Разплащане с банкови преводи	2,66
Между фирми	1,34	Между фирми	1,34
На работници и служители	1,32	На работници и служители	1,32
Наличие на система за качество	1,64	Наличие на система за качество	1,64
Дял на светлата икономика	2,27	Дял на светлата икономика	2,27
<i>Работници и служители</i>	<i>13,51</i>	<i>Работници и служители</i>	<i>13,51</i>
Пазар на труд	4,67	Пазар на труд	4,67
Основна работа с договор	1,23	Основна работа с договор	1,23
Основна работа с договор на пълно възнаграждение	0,90	Основна работа с договор на пълно възнаграждение	0,90
Допълнителна работа с договор	1,23	Допълнителна работа с договор	1,23
Допълнителна работа с договор на пълно възнаграждение	1,31	Допълнителна работа с договор на пълно възнаграждение	1,31
Пазар на потребителски блага	3,61	Пазар на потребителски блага	3,61
Издаване на фискални бонове за стоки	2,28	Издаване на фискални бонове за стоки	2,28
Издаване на фискални бонове за услуги	1,33	Издаване на фискални бонове за услуги	1,33
Коректно деклариране на данъци	5,23	Коректно деклариране на данъци	5,23

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси”,
 съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.
 Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Асоциация на индустриалния капитал в България
 и при никакви обстоятелства не може да се приема,
 че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз или Агенция по заетостта.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
 Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
 Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
 с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
 съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
 по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

Таблица 2.
Сравнителна таблица между стойностите на индекса през 2012 г. и 2011г.

Изчисления през октомври 2013	2011	Изчисления през октомври 2013	2012
Стойност на индекса	66,37	Стойност на индекса	67,41
Статистически компонент	34,10	Статистически компонент	34,32
Пари/Широки пари	10,97	Пари/Широки пари	10,70
ДДС	11,31	ДДС	11,81
Неформално заети	3,92	Неформално заети	3,30
Акцизи	3,96	Акцизи	4,03
Тютюневи изделия	1,78	Тютюневи изделия	1,77
Алкохол	2,18	Алкохол	2,27
Външна търговия	3,94	Външна търговия	4,48
ЕС	2,88	ЕС	2,94
извън ЕС	1,07	извън ЕС	1,54
Социологически компонент	31,21	Социологически компонент	33,09
<i>Търговски дружества</i>	<i>18,92</i>	<i>Търговски дружества</i>	<i>19,58</i>
Пазар на труд	2,00	Пазар на труд	2,05
Работа с договори	1,09	Работа с договори	1,1
Работа с договори на пълно		Работа с договори на пълно	0,95
възнаграждение	0,91	възнаграждение	
Пълно отчитане на реализираната		Пълно отчитане на реализираната	2,11
продукцията	2,04	продукцията	
Легален внос и износ	2,33	Легален внос и износ	2,20
Коректно деклариране на мита и данъци	2,31	Коректно деклариране на мита и данъци	2,31
Коректно възстановяване на ДДС	2,38	Коректно възстановяване на ДДС	2,36
Коректно провеждане на обществени		Коректно провеждане на обществени	1,97
поръчки	1,98	поръчки	
Разплащане с банкови преводи	2,05	Разплащане с банкови преводи	2,66
Между фирми	1,10	Между фирми	1,34
На работници и служители	0,95	На работници и служители	1,32
Наличие на система за качество	1,54	Наличие на система за качество	1,64
Дял на светлата икономика	2,27	Дял на светлата икономика	2,27
<i>Работници и служители</i>	<i>12,29</i>	<i>Работници и служители</i>	<i>13,51</i>
Пазар на труд	4,56	Пазар на труд	4,67
Основна работа с договор	1,22	Основна работа с договор	1,23
Основна работа с договор на пълно		Основна работа с договор на пълно	
възнаграждение	1,1	възнаграждение	0,90
Допълнителна работа с договор	1,12	Допълнителна работа с договор	1,23
Допълнителна работа с договор на		Допълнителна работа с договор на	
пълно възнаграждение	1,13	пълно възнаграждение	1,31
Пазар на потребителски блага	3,52	Пазар на потребителски блага	3,61
Издаване на фискални бонове за		Издаване на фискални бонове за	
стоки	2,37	стоки	2,28
Издаване на фискални бонове за		Издаване на фискални бонове за	
услуги	1,14	услуги	1,33
Коректно деклариране на данъци	5,28	Коректно деклариране на данъци	5,23

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси”,
 съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.
 Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Асоциация на индустриалния капитал в България
 и при никакви обстоятелства не може да се приема,
 че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз или Агенция по заетостта.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

3. Статистически компонент

3.1. Промени в стойностите на отделните показатели

Групата от показатели, включени в статистическия компонент, се състои от общо седем показателя. От тях четири нарастват през 2012 г. спрямо 2011 г., а три намаляват. Картината е различна, ако се направи сравнение с измененията през 2011 г. спрямо 2010 г., когато шест показателя се покачват и съответно само един от седемте показателя се понижава.

Намаляващите показатели за 2012 г. са “Пари/Широки пари”, “Неформално заети” и “Акцизи – Тютюневи изделия”. Спадането на техните стойности се компенсират от нарастването на стойностите на останалите четири показателя, така че в крайна сметка нетният резултат е леко повишаване на статистическия компонент (с 0.22 единици след претегляне).

От трите показателя в най-голяма степен намалява “Неформално заети” – с 12.35 единици (след претегляне 0.62), което е съществен спад. Този резултат може да се обясни с растящите проблеми на пазара на труда. Явно високата безработица през годината е мотивирала много хора да търсят и да приемат възможност за работа на всяка цена, включително и неформална заетост. Допълнително проблемът се изостря от това, че в рамките на общата безработица делът на младежката безработица нараства най-съществено. Именно тази група е много уязвима от неформални практики поради по-ниската степен на членство в синдикални организации, по-малко опит и познаване на Кодекса на труда и голяма

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалния капитал в България“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

неопределеност и отдалеченост във времето от евентуалните ползи на социално-осигурителната система⁶.

Другите два показателя, които спадат са “Пари/Широки пари” и “Акцизи – Тютюневи изделия”. Първият показател показва известно увеличаване на парите в брой спрямо разплащанията по банков път. Вторият индикатор показва неголямо спадане (0,01 след претегляне), т.е. има леко влошаване в областта на събираемостта на акцизи от тютюневите изделия. След съществено подобрене през 2011 г. спрямо 2010 г. сега се наблюдава, макар и неголямо, влошаване. Направените съществени усилия за пресичане на контрабандните канали и търговията с цигари без бандерол дават резултат през 2011 г., но през 2012 г. този резултат не се доразвива, а леко се влошава и остава малко под нивото от 2011 година⁷.

В същото време четири от седемте показателя на статистическия компонент на Индекса показват повишаване. Най-голямо повишаване бележи показателят “Външна търговия – извън ЕС”. Според новата му стойност има съществено намаляване на митническите измами при търговията със страни извън ЕС. Така този показател практически се изравнява по стойност с показателя “Външна търговия – ЕС” и в крайна сметка двата имат сравнително високи стойности.

⁶ Според зам.-ректора на Висшето училище по застраховане и финанси Й. Христосков, който е и бивш управител на Националния осигурителен институт, над половин милион работещи българи не се осигуряват за пенсия и размерът на несъбраните вноски е от порядъка на 1.5 млрд. лева, включително и за допълнителните пенсионни схеми от капиталов тип. Според него трябва да се засили контролът по събираемостта, защото това в момента не е приоритет в работата на НАП. Акцентът в политиката на Министерството на финансите пада върху данъците и върху митата и се пренебрегва събираемостта на осигурителните вноски.

⁷ Според някои източници такава тенденция се наблюдава и в целия Европейски съюз. В доклад по този проблем от 2013 г., изготвен от консултантската група KPMG по поръчка на тютюневия гигант Philip Morris, се твърди, че черният пазар на цигари в ЕС продължава да се увеличава шеста поредна година и да нанася на страните членки щети за общо над 12 милиарда евро несъбрани акцизи и данъци. Макар потреблението на цигари в ЕС да е намаляло през 2012 г. с 5.7 % до 593 млрд. къса, продажбите на нелегални и менте цигари са се увеличили до 11.1 % от цялото потребление (при 10.4 % през 2011 г.).

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

Подобрение има и в областта на акцизите за алкохолните продукти. Това може да се обясни с приемането на нова нормативна уредба, изискваща инсталирането на контролни уреди за отчитане на количествата при производителите. Има също така засилени проверки и при производителите и при търговците. Явно усилията на държавните институции за повишаване на контрола тук дават осезаем резултат – за втора поредна година се наблюдава “изсветляване” на икономиката в този бранш⁸.

Подобряването на трите показателя (“Външна търговия - извън ЕС”, “Външна търговия – ЕС“ и “Акцизи – алкохол”) като цяло може да се обясни с новите регулации, засиленият контрол и възстановяването на митническото дознание.

Подобряване се наблюдава и в показателя “ДДС”, т.е. отклоняванията от плащане на ДДС са намалели през 2012 г. спрямо 2011 г. “Изсветляването” на икономиката в тази област се потвърждава и от показателите “Пазар на потребителски блага” от групата показатели Работници и служители, които отчитат повишаване на степента на издаване на касови бонове. Подобрението обаче е малко и показателят остава под нивото си за 2010 г. и изостава (преди претегляне) в сравнение с показателите за акцизите върху алкохола и за външната търговия. В това отношение трябва да се има предвид, че министър-председателят П. Орешарски (избран през май 2013 г.) на няколко пъти в официални

⁸ От 1 юли 2013 г. производителите трябва да монтират и друг вид уреди – алкохолмери, чрез които се контролира градусът на произвежданите напитки. По думите на Пламен Моллов, председател на лозаро-винарската камара, никъде в света няма подобна система от уреди за измерване на алкохола и това е ненужна и скъпа инвестиция, която трудно ще заработи при българските условия. Ефектът от нея при българските условия тепърва ще се анализира.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

изказвания поставя като важен проблем избягването на ДДС чрез вътрешнообщностни доставки.⁹

3.2. Промени в стойността на статистическия компонент на Композитния индекс

След като се отчетат измененията на всички показатели, съставляващи статистическия компонент, претеглената им със съответните тегла стойност за 2012 г. е 34.32. По този начин статистическият компонент като цяло бележи леко нарастване (с 0.22 единици) спрямо 2011 г., когато има стойност 34.10. Това повишение е почти три пъти по-малко от повишението през 2011 г. спрямо 2010 г., което е 0.62 единици. Т.е. статистическите данни показват, че същественото “изсветляване” на икономиката през 2011 г. спрямо 2010 г. е последвано от значително по-малко “изсветляване” за 2012 г. спрямо 2011 г. Като цяло за двугодишния период има възходяща динамика и през двете години, но през втората година – 2012-та се наблюдава загуба на добрата инерция от 2011 г. и известно отстъпление от нея.

4. Социологически компонент

За 2010 г. стойността на социологическия компонент на Композитния индекс, след прилагане на системата от тегла, е 29.99. Същата стойност за 2011 г. е 32.28. Данните за 2012 г. показват стойност 33.09. Налице е тенденция към по-висока стойност, което означава, че социологическият компонент отчита по-висока степен на „светла” икономика за 2012 г., в сравнение с 2011 г. и с 2010 г. Това “изсветляване”

⁹ Има данни от данъчни ревизии, че българи откриват фирми в Румъния и Гърция, за да крият ДДС. В рамките на ЕС данъчните администрации всеки месец обменят информация чрез системата VIES за всички сделки, облагани с ДДС, в рамките на общността. Но явно това не е достатъчно и има проблеми в тази област.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

е по мнението както на бизнеса, така и на работниците и служителите – подкомпонентът „Търговски дружества“ нараства от 17.11 на 18.92 и на 19.58 за 2012 г., а подкомпонентът „Работници и служители“ нараства съответно от 12.88 на 13.36 и на 13.51. Тенденцията е позитивна и ясно очертана, но прирастът на стойността за 2012 г. спрямо 2011 г. е по-малък, отколкото е прирастът за 2011 г. спрямо 2010 г. Т.е. наблюдава се забавяне на позитивната тенденция.

4.1. Индикатори от анкети с търговски дружества

Групата от показатели, отразяващи оценката на бизнеса за процесите в неформалната икономика, се състои от 11 показателя. От тях 10 се покачват за 2011 г. спрямо 2010 г. За 2012 г. спрямо 2011 г. се повишават 7 показателя. Това означава, че според бизнеса има подобрене на икономическата среда от гледна точка на неформалната икономика – част от икономиката е изсветляла през 2011 г. и друга част е изсветляла през 2012 г. Но и тук си проличава забавянето на процеса. Докато през 2011 г. почти всички индикатори се повишават (10 от 11), през 2012 г. само 7 от 11 се повишават.

Като цяло подкомпонентът „Търговски дружества“ в социологическия компонент на Композитния индекс нараства, след отчитане на тегловните коефициенти, от 18.92 през 2011 г. на 19.58 през 2012 г., като подобрене се наблюдава при 7 показателя, а влошаване - при 4. Най-тревожно е влошаването в сферата на обществените поръчки – показателят намалява от 1.98 на 1.97, като според участниците в анкетата проблемите са преди всичко в наличието на “нагласени” конкурси. Само по себе си това не е голямо намаление, но тревожното е, че това е единственият показател, който спада две години поред. Независимо, че той

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

има начална ниска стойност и че проблемът е обществено познат и признат, все пак явно не се взимат достатъчно мерки в това направление¹⁰¹¹.

Най-голям спад от показателите в тази група има за “Външна търговия” - от 2.33 за 2011 г. на 2.20 за 2012 г. Според представителите на бизнеса проблемите с митническите измами и контрабандата са нараснали значително и то толкова, че индикаторът се връща под началното си ниво за 2010 г. Така цялото подобрене, което се регистрира за 2011 г. спрямо 2010 г., е на практика “изядено” в очите на бизнеса. В същото време трябва да се отбележи, че дори и след този спад показателят е на седмо място в тази група, т.е. има други направления, които изглеждат по-проблемни – работата с фиктивни договори, укриването на обороти, обществените поръчки. Трябва да се отбележи още, че от гледна точка на статистическия компонент няма влошаване в областта на външната търговия. Според него има леко подобрене. Това противоречие може да се обясни както с различната природа на двата показателя (макар третиращи една и съща сфера), така и с възможното влияние на предизборната кампания върху мненията от анкетата, защото темата за работата на Агенция „Митници“ е чувствителна и винаги получава противоречиви оценки по време на кампании.

¹⁰ Фактът, че възлагането на обществени поръчки и управлението на публични имоти са проблемни и области, в които администрацията най-често допуска нарушения, е установен и от други изследвания. Например, според анализ на Института за пазарна икономика (ИПИ), базиран на публикуваните одитни доклади на Сметната палата за период от 14 години (от 1998 до 2012 г.), се вижда, че нередностите в процедурите по организирането на обществени поръчки се превръщат в традиционна слабост на администрацията. През годините работата на държавните ведомства в тази сфера не само че не се подобрява, а дори напротив - влошава се. Най-често срещаните нарушения са свързани с контрола, завишаването на изискванията към изпълнителите и ниска степен на защита на интересите на възложителя. Прави впечатление, че повечето от нарушенията са още при началната подготовка на поръчката и че слабостите не зависят от смяната на правителствата, а присъстват трайно в администрацията. Изчисленията на института са, че чистата загуба от това е около 1 милиард лева.

¹¹ Една от първите инициативи в законодателната област на новото правителство на П. Орешарски (избрано през м. май 2013) е именно пакет от предложения за изменения на Закона за обществените поръчки.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

Другите два показателя, които влошават стойността си за 2012 г. спрямо 2011 г., са тези, които се отнасят до коректното деклариране на мита и данъци и коректното възстановяване на ДДС. По-голям е спадът за втория показател, докато спадът за първия от тях не е съществен и той остава много близо до стойността си за 2011 г. (след претегляне стойностите са практически равни). Но и двата показателя, въпреки спада, остават със сравнително висока стойност.

Седемте показателя от групата „Търговските дружества“, които повишават стойността си за 2012 г. спрямо 2011 г., нарастват в различна степен. Техният прираст компенсират спадането на четирите индикатора, които намаляват стойността си, така че в крайна сметка като цяло групата бележи повишение. С най-малко се повишава в положителна посока мнението на бизнеса за дела на сивата икономика (след претегляне показателят практически не се изменя). Явно бизнесът счита, че може би има леко подобрене, някакво “изсветляване”, но то е незначително малко. Тук отново се потвърждава изводът, че положителната тенденция от 2011 г. губи скорост и се забавя през 2012 г.

Най-съществено се подобрява показателят “Разплащане с банкови преводи – работници и служители”. Намаляване на разплащанията в брой се отчита изобщо – както между фирми, така и по отношение на възнагражденията на работниците и служителите. Обяснение за този резултат може да се търси в две посоки - от една страна, са нормативно въведените количествени ограничения за разплащания в брой, а от друга страна, е намаляването, макар и слабо според анкетното проучване, на лицата, които работят без официални трудови договори. Това е резултат от съществените усилия на Инспекцията по труда и множеството нейни проверки, особено във високорискови браншове за работа без договори

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

като строителството и ресторантьорството. Този извод се потвърждава и чрез показателя “Пазар на труд – работа с договори”, който също се повишава. Има значение, разбира се, и постоянно подобряващата се инфраструктура на банковата система.

Пазарът на труд изсветлява според бизнеса. Такъв извод се налага от повишаването на двата показателя – “Пазар на труд – работа с договори” и “Пазар на труд – работа с договори на пълно възнаграждение”. Но това изсветляване не е равномерно – по отношение на фиктивните договори показателят остава на много ниско ниво. Той е показателят с най-ниска стойност в тази група, като се изключи показателят “Наличие на системи за качество”, който има малко по-друг характер. Това означава, че има подобрение, има известно изсветляване според работодателите в тази сфера като цяло, но то остава ограничено и проблемите на фиктивните договори не са преодолени.

Интересен резултат показва сравнението между дескриптивните статистики на стойностите на показателите. За 2010 г. разликата между най-голямата и най-малката стойност на показателите е 27.53 (преди претегляне), а дисперсията на стойностите е 8.74. За 2011 г. разликата между най-голямата и най-малката стойност на показателите е 25.10 (преди претегляне), а дисперсията на стойностите е 7.72. Това показва, че според анкетирания неформалната икономика е станала по-хомогенна, в смисъл, че нейните различни аспекти се проявяват в по-равномерна степен и показват тенденция да се изравняват. Но за 2012 г. картината е различна. Разликата между най-голямата и най-малката стойност е 31.23 (преди претегляне), а дисперсията е 9.18, т.е. отново имаме по-голямо разсейване на показателите, проявите на сивата икономика са станали по-нехомогенни. Част от показателите се движат компактно и се подобряват

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

повече или по-малко, докато други се влошават или остават с проблемно ниски стойности, очертаващи областите, в които са нужни повече усилия.

4.2. Индикатори от анкети с работници и служители

Групата от показатели, отразяващи мненията на работниците и служителите, се състои от общо седем показателя. От тях четири се покачват за 2011 г. спрямо 2010 г., а три показателя спадат. За 2012 г. спрямо 2011 г. картината е аналогична – отново четири показателя се покачват, а три спадат. Увеличението на покачващите се индикатори компенсира спада на намаляващите и крайният резултат като цяло е нарастване общо на стойността на тази група индикатори от 13.36 за 2011 г. на 13.51 за 2012 г. Това означава, че според икономически активната част на населението, също както и при бизнеса, има подобрене на икономическата среда от гледна точка на неформалната икономика. Но и тук си проличава процес на определено забавяне на “изсветляването” на неформалната икономика – нарастването за 2012 г. спрямо 2011 г. е само 0.15 единици, докато за 2011 г. спрямо 2010 г. е 0.48 единици.

От трите показателя, които спадат, с най-голямо намаление се отличава “Пазар на труд - основна работа с договор на пълно възнаграждение”. Той спада преди претегляне с цели 11.8 единици – от 65.90 през 2011 г. на 54.10 за 2012 година (след претегляне спадът е с 0.2 единици). Това говори за съществено разпространение и разширяване на практиката да се сключват договори и съответно да се плащат осигуровки и данъци върху по-ниски суми, а реално да се изплащат по-големи възнаграждения. При това анкетата регистрира продължаваща и засилваща се тенденция – същият индикатор спада и за 2011 г. спрямо 2010 г. Явно

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

продължаващата криза на трудовия пазар е важен фактор и оказва влияние в тази посока.

Друг показател, който спада, е “Пазар на потребителски блага – издаване на фискални бонове за стоки”. Той отчита наблюденията върху издаването на касови бележки (фискални бонове) при продажбите на стоки. Спадането му означава, че анкетираните отчитат повече случаи на неиздаване на бонове, което е неблагоприятно. Като цяло показателят “Пазар на потребителски блага”, който има два подпоказателя – отделно за стоки и услуги, се покачва, макар и слабо. Т.е. има подобрене като цяло, което идва по линия на услугите. Такова подобрене се регистрира втора година поред, след като аналогично подобрене се регистрира и през 2011 г. спрямо 2010 г. Този резултат от анкетите може да се обясни с задължителното въвеждане на онлайн връзка с НАП на касовите апарати на фирмите, което действа през част от 2011 г. и през цялата 2012 г.

Но нивата на двата подпоказателя остават много различни – преди претегляне стойностите са 68.48 единици за стоките срещу само 39.83 единици за услугите. Видимо въвеждането на онлайн връзка с НАП е дала резултат като цяло, но има по-съществен ефект за стоките и далеч по-малък ефект при услугите. Това може да се обясни с по-малките възможности за проследимост на извършването на услуги и по-ниската степен на институционализация на предлагащите услуги. Така, в крайна сметка, коректното отчитане на оборотите в сферата на услугите остава много проблемно – показателят има най-ниската стойност от цялата група показатели от социологическия компонент.

Третият показател, който бележи спадане, е “Коректно деклариране на данъци”. Намалението е незначително, така че въпреки спада той все пак остава показателят с най-висока стойност, както от групата на

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

подкомпонента „Работници и служители“, така и от групата „Търговски дружества“. Поради това, макар спадът сам по себе си да е негативна индикация, все пак явлението не е тревожно. То може да се разглежда като вид реакция на продължаващата икономическа криза.

Индикаторите, които се подобряват са от групата “Пазар на труд” и “Пазар на потребителски блага – Издаване на фискални бонове за услуги”. Подобрява се индикаторът за заетост с писмени договори в условията на основна работа. Но подобрението е минимално, т.е. ситуацията е близо до застой. По-съществено се подобряват индикаторите, отчитащи заетост в условията на допълнителна работа. В същото време, както бе коментирано по-горе, индикаторът за основна работа с договори, отчитащи пълното възнаграждение (т.е. без скрити плащания) се влошава. Като краен резултат групата на индикаторите “Пазар на труд” като цяло се подобрява, но подобрението е слабо – близо до застоя. Това се потвърждава и от анкетите с търговските дружества.

Сравнението между дескриптивните статистики на стойностите на показателите от тази група дава следния резултат - за 2010 г. разликата между най-голямата и най-малката стойност на показателите (преди претегляне) е 47.80, а дисперсията на стойностите е 15.72. За 2011 г. разликата между най-голямата и най-малката стойност на показателите (преди претегляне) е 44.83, а дисперсията на стойностите е 14.47. Това показва, че подобно на мнението на бизнеса и според тази група анкетираните неформалната икономика е станала през 2011 г. по-“хомогенна”, в смисъл, че нейните различни аспекти се проявяват в по-равномерна степен и показват тенденция да се изравняват. За 2012 г. данните показват съответно 38.77 за разликата между най-голямата и най-малката стойност и 14.51 за дисперсията. Следователно тенденцията на

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

намаляваща разлика (размах) на индикаторите се потвърждава, докато дисперсията се запазва на нивото от 2011 година.

5. Промени в стойността на Композитния индекс „Икономика на светло“

Статистическият компонент на Индекса като цяло бележи ръст от 34.10 за 2011 г. на 34.32 за 2012 г. От своя страна социологическият компонент на Композитния индекс също нараства – от 32.28 за 2011 г. на 33.09 за 2012 г. По този начин Композитният индекс като цяло нараства с 1.04 единици и достига стойността 67.41. И статистическите данни и анкетните проучвания показват определено “изсветляване” на икономиката като цяло.

Причините за този резултат могат да се търсят в две посоки. От една страна има определено засилване на мерките на правителството в борбата за намаляване на неформалната икономика. Те безспорно са дали резултат. Има промени както в нормативна уредба, така и в практическото правоприлагане, които са коментирани в текста. От друга страна, вече повече от три години функционира Националният център „Икономика на светло“. По проекта „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“ са проведени масирани национални и регионални медийни кампании, провеждат се обучения на работодатели, на работници и служители, публикуват се аналитични и информационни материали, поддържа се гореща телефонна линия и се предоставят консултации. Всичко това също е дало своя резултат.

Независимо от постигнатите резултати обаче, размерът на неформалната икономика остава голям. Като относителен дял спрямо размера на брутния вътрешен продукт на страната той се оценява като най-

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
Проект „Ограничаване и превенция на неформалната икономика“
Проектът се осъществява от Асоциация на индустриалния капитал в България,
с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България,
по договор BG051PO001-2.1.05

ИНВЕСТИРА ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД

голям измежду страните членки на ЕС и около два пъти по-голям от средния размер за ЕС като цяло.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.
Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Асоциация на индустриалния капитал в България
и при никакви обстоятелства не може да се приема,
че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз или Агенция по заетостта.

